

LETNO POROČILO O REZULTATIH INFRASTRUKTURNEGA PROGRAMA (IP) V LETU 2013

A. SPLOŠNI PODATKI

1. Šifra RO, naslov in vodja infrastrukturnega programa (IP)

Šifra RO	RO izvajalka infrastrukturnega programa
0501	INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

Šifra IP	Naslov infrastrukturnega programa
IP - 0501	RAZISKOVALNA INFRASTRUKTURA SLOVENSKEGA ZGODOVINOPISJA

Šifra (ARRS)	Vodja infrastrukturnega programa
17106	dr. Mojca Šorn

Naslov spletne strani predstavitve vsebine infrastrukturnega programa	
--	--

2. Organizacijska/e enota/e izvajanja infrastrukturnega programa

INFRASTRUKTURNI PROGRAM v RO izvaja/jo naslednja/e notranja/e organizacijska/e enota/e (OE) - (t.j. obračunska/e enota/e)

zap.št.	naziv OE	vodja OE
1.	Znanstvenoraziskovalna enota	doc. dr. Damijan Guštin

B. REZULTATI DELA INFRASTRUKTURNEGA PROGRAMA

1. Opis glavnih rezultatov in doseganja ciljev infrastrukturnega programa:

RI INZ si je v skladu z evropskimi/svetovnimi smernicami za pomembnejše srednjeročne cilje — ti so del dolgoročne vizije programske skupine — zadala postavitev spletnega sistema slovenskega zgodovinopisja, ki poleg dostopnosti historičnih vsebin, relevantnih za proučevanje slovenske zgodovine, omogoča ustvarjanje raziskovalnih podatkov in njihovo uporabo v raziskovalnem okolju (portal Zgodovina Slovenije - Slstory), in postavitev vozlišča nacionalne znanstvene digitalne humanistike (SI-DIH). Z osveščanjem in usposabljanjem ter sodelovanjem/povezovanjem z evropsko mrežo za humanistiko in umetnosti (DARIAH) oba sistema uporabnike/raziskovalce usmerjata k uporabi novih tehnologij ter izkoriščanju možnosti, ki jih te ponujajo.

Skladno z načrtom dela je delo RI INZ v letu 2013 temeljilo na naslednjih projektih:

I. Spletni portal slovenskega zgodovinopisja Zgodovina Slovenije – Slstory, ki je od maja 2012 uporabnikom dostopen tudi kot mobilna spletna aplikacija - Mobilni Slstory.

A. Ocena opravljenega dela za leto 2013 in obiskanost portala Slstory (<http://www.sistory.si/>)

Ocena opravljenega dela: V okviru programa RI INZ poteka razvoj dvojezičnega (slovensko-angleškega) prosto- in odprto-dostopnega spletnega portala slovenskega zgodovinopisja Zgodovina Slovenije – Slstory. Delo, ki ga je opravila programska skupina, izkazuje skoraj povsem realiziran načrt dela za leto 2013. V letu 2013 so člani RI INZ:

- zbirali, evalvirali in valorizirali gradiva za spletno objavo,
- spremljali postopke digitalizacije,
- urejali avtorsko-pravni vidik gradiv za spletno objavo,
- ažurirali metapodatkovno (MP) bazo,
- načrtali in koordinirali tehnološko nadgradnjo portala,
- sodelovali pri programiranju in vsebinski obdelavi modula Sejni zapisi Skupščine Socialistične republike Slovenije (1984-1990),
- sodelovali pri programski nadgradnji ter vsebinskem popolnjevanju modula Popisi prebivalstva,
- pripravili XML datoteko za projekt Šolski listi,
- programsko nadgradili ter diseminirali modul Nadgrajena resničnost in
- dopolnjevali bazo Zgodovinarski indeks citiranosti, ki se ji je preko administracijskega vmesnika v letu 2013 priključil Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Obiskanost portala Slstory: Spremenjeni Zakon o elektronskih komunikacijah (UL, 109/2012), ki je začel veljati v začetku leta 2013, je prinesel nova pravila glede uporabe tehnologij za shranjevanje informacij ali dostop do informacij, shranjenih na računalniku ali mobilni napravi uporabnika. Mednje sodijo tudi najpogosteje uporabljena orodja za merjenje obiska na strani (Google Analytics), zaradi česar so pridobljeni podatki o obiskanosti in uporabi spletnega portala Slstory od skrajnega zakonsko določenega roka za implementacijo novih smernic, 15. junija 2013, nepopolni. Do tega datuma je metodologija merjenja obiska skladna z dotedanjo prakso, po uveljavitvi zakonsko predpisanih opozoril uporabnikom, ki morajo prenos osebnih podatkov tretji osebi eksplicitno dovoliti, pa je podatek o obisku padel: do 15. junija 2013 je 20.856 unikatnih obiskovalcev (od teh 52,48 % novih) 36.578 krat obiskalo portal in si pri tem ogledalo 171.023 strani oz. v povprečju 4, 68 strani na obisk. Povprečen obisk je trajal dobre 4 minute, 49,45 % obiskovalcev si je ogledalo le eno stran, kar kaže na dobro indeksiranost portala v spletnih brskalnikih in na učinkovito mrežo obveščanja o novih pridobitvah na portalu. Glavnina obiskovalcev je prihajala iz Slovenije (85,76%), sledili so obiskovalci iz 85 držav, med njimi so prednjačili uporabniki iz Hrvaške (2,18%), Italije (1,94%), Srbije (1,94%) in Avstrije (1,10%). Od 15. junija do konca leta 2013 je svoj pristanek za spremljanje obiska podalo le 4111 unikatnih obiskovalcev, ki so skupaj ustvarili 10.941 obiskov. Glede na trende pa je mogoče sklepati, da je vsaj 80 % obiskov ostalo nezabeleženih, oziroma, da je v letu 2013 portal Slstory obiskalo več kot 40.000 uporabnikov, ki so ustvarili več kot 70.000 obiskov (v letu 2012 je portal Slstory zabeležil 57.384 obiskov, ki jih je skupno ustvarilo 28.620 različnih

obiskovalcev, ti so si ogledali 338.886 različnih strani vsebin). Ob uvedbi nove direktive je bilo na portalu implementirano drugo odprtokodno analitsko orodje (Advanced Web Statistics 7.0 (build 1.971)), ki ne zbira nedovoljenih osebnih podatkov, a je zaradi tega tudi relativno nenatančno, kot obiskovalce npr. zaznava tudi robote in crawlerje spletnih brskalnikov ter drugih uporabnikov oz. ne loči med fizičnim in virtualnim dostopom do strani. V obdobju od 15. junija do 31. decembra 2013 je to analitsko orodje tako zabeležilo kar 107.806 unikatnih obiskovalcev, ki naj bi ustvarili 195.832 obiskov in si ogledali 5,591.085 strani. Ker z razpoložljivimi podatki trende lahko zgolj nakažemo, ob upoštevanju enake metodologije zbiranja podatkov primerjava prve polovice leta 2013 s celotnim letom 2012 izkaže naslednje: V zgolj šestih mesecih je portal obiskalo 72,8 % lanskih unikatnih obiskovalcev, ki so ustvarili 63,7 % obiskov iz prejšnjega leta. Trend naraščanja je viden tudi če obdobje primerjamo z drugo polovico lanskega leta (13,4 % povečanje obiskov in 20,7 % povečanje števila unikatnih obiskovalcev).

B. Tehnološka in programska – vsebinska nadgradnja portala Slstory, V težnjah za pridobivanje zgodovinopisne literature, virov idr. gradiv so v letu 2013 sodelavci RI INZ vzdrževali in navezovali stike s številnimi ustanovami in uredništv, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z zgodovino. Rezultat sodelovanja so naslednji:

- a. digitalizacija več kot 42.000 strani gradiv za vsebinske sklope Viri, Literatura ter Zgodovina in šola ter videoposnetkov za sklop Prireditve v minutaži 67 ur,
- b. spletna objava gradiv (seznam v: Programsko-vsebinske novosti) s poudarkom na:
 - MP inventarizaciji: V MP bazo portala Slstory je bilo po objavi gradiv na spletu po vseh Dublin Core (DC) elementih vpisanih oz. razčlenjenih skoraj 5.500 bibliografskih enot, kar pomeni več kot cca. 100.000 standardiziranih vpisov,
 - avtorskopravnem vidiku, saj RI INZ deluje skladno z Zakonom o avtorskih in sorodnih pravicah, pravnim aktom, ki ureja razmerja med nosilci (materialnih) avtorskih pravic in spletom.

Tehnološka nadgradnja: V letu 2013 vsebinsko popolnjevanje portala ni bilo vezano le na že obstoječe analogne rubrike, saj sta digitalizacija in spletna objava številnih in raznovrstnih gradiv terjali oblikovanje novih sklopov in podsklopov oz. kreiranje nove menijske strukture. Nadgrajeno je bilo okolje za delovanje Slstory spletnega mesta: na predelan strežnik Slstory je bil nameščen Windows Server 2012, pripravljeno je bilo okolje za replikacijo virtualnih strežnikov, izvedena je bila nastavitvev replikacije vseh virtualnih strežnikov in migracija virtualnega strežnika portala Slstory iz VMware virtualnega okolja v Hyper-V okolje. V letu 2013 je potekalo tudi delo na Slstory virtualni instanci: povečano je bilo diskovno polje (iz 80 GB na 300 GB) in delovni spomin (na 1 GB). Za vse PDF dokumente, naložene na strežnik, je bil ažuriran t. i. interni arzenal. Za sekundarno arhiviranje strežnika Slstory sta služila virtualna strežnika na Amazonu in Arnesu.

Programsko-vsebinske novosti:

I. VIRI:

A. ARHIVSKI VIRI:

- Zgodovinski arhiv Ljubljana (ZAL) – Popisi prebivalstva Slovenije 1830-1931 (več pod točko C, Modul Popisi prebivalstva).

B. HISTORIČNI TISK: vsebinsko so bili nadgrajeni vsi trije podsklopi, Časopisje in Revijalni tisk, mdr. z: Enotnost (1926-1929), Mladina/Svobodna mladina (1925-1929), Glas svobode (1923-1924).

C. SLIKOVNO GRADIVO: sklop je bil dopolnjen s podsklopom Zemljevidi.

D. TISKANI VIRI: kljub digitalizaciji in objavi številnih publikacij v vseh podsklopih razdelka Tiskani viri je glavnino dela predstavljal projekt Sejni zapisi Skupščine Socialistične republike Slovenije (1984-1990). V sodelovanju z Državnim zborom RS je bilo na portal Slstory uvoženih 197 publikacij. Pred tem je bilo potrebno prvotne MP, ki so nastali pri skeniranju v podjetju Mikrografija, s pomočjo posebej napisanih XSLT stilov pretvoriti v XML dokumente, primerne za uvoz na portal. Skupaj je bilo tako uvoženih 570 publikacijskih enot

s strojno berljivimi MP in s HTML kazali. Izdelana je bila pretvorba datumov zasedanj sej v HTML koledarje, ki so bili naknadno redigirani in vstavljeni kot spletne strani v publikacije portala Slstory.

E. ZBIRKE PODATKOV:

- V letu 2013 je bila ažurirana podatkovna zbirka Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju RS med drugo svetovno vojno in neposredno po njej; trenutno je na portalu objavljenih 53.485 žrtev.

II. LITERATURA/ZGODOVINA IN ŠOLA:

A. MONOGRAFIJE: v letu 2013 je bilo na portalu Slstory objavljenih več deset zgodovinskih publikacij, predvsem plodno je bilo sodelovanje z Zgodovinskim arhivom Ljubljana in Oddelkom za zgodovino FF UL (zbirka Historia); RI INZ je nadaljevala tudi s sodelovanjem z ostalimi partnerji (Modrijan, Založba Obzorja, Zgodovinsko društvo Celje idr.).

B. ROKOPISI: V letu 2013 je bilo na portalu Slstory objavljenih devet diplomskih del.

C. SERIJSKE PUBLIKACIJE: z novejšimi letniki/številkami so bile ažurirane serijske publikacije Prispevki za novejšo zgodovino, Zgodovinski časopis, Zgodovina za vse in Kronika : Časopis za slovensko krajevno zgodovino, Arhivi in Zgodovina v šoli. V letu 2013 je bila na portalu objavljena revija Dve domovini / Two Homelands (2002-2005).

III. PRIREDITVE:

A. PREDAVANJA: redno je bil ažuriran podsklop Zgodovinsko društvo Ljubljana 2009-2013.

B. KONFERENCE: sklop je bil obogaten z več video vsebinami, mdr. s posnetki predavanj Hrvaški in slovenski narodni preporod v Istri in Fašistična taborišča: Internacije civilistov v fašistični Italiji (1940-1943) / I campi del Duce : l'internamento civile nell'Italia fascista (1940-1943), izpostaviti pa je potrebno predvsem spletno objavo dveh večjih konferenc: 36. zborovanja ZZDS/Zgodovina otroštva in 18th International Symposium on School Life and School History Museums.

IV. DH (digitalna humanistika): Na portalu Slstory je programska skupina oblikovala nov razdelek, namenjen vsebinam, ki se v partnerstvu s SI-DIH oz. DARIAH nanašajo na digitalno humanistiko v Sloveniji. Trenutno so v tem razdelku objavljeni dokumentacija, MP sheme in odprtokodni programi, ki nastajajo v okviru delovanja RI INZ, mdr. so uporabnikom dostopne XML sheme in XSLT stili, ki so nastali v okviru projekta »nadgrajena resničnost«.

C. Projekti/moduli, vključeni v portal Zgodovina Slovenije – Slstory

Modul Popisi prebivalstva:

- Nadgradnja: Modul je bil v letu 2013 nadgrajen in v svoji končni obliki ne omogoča le prepisovanja podatkov o osebah, temveč tudi prepisovanje podatkov o njihovem bivališču: enotah (npr. hišah) in podenotah (npr. stanovanj).

- Uvoz podatkov in slik: JPG slike in že prepisane podatke o popisih prebivalstva se v MySQL bazo uvaža preko XML dokumentov. Ker je RI INZ od partnerjev dobila večjo količino že transkribiranih podatkov (v XLS ali XLSX dokumentih), so člani skupine zasnovali proces, s katerim je mogoče že transkribirane podatke pretvoriti v XML shemo, ki je primerna za uvoz v modul. Po uspešnem poskusnem uvozu dela popisa prebivalstva okraja Novo mesto iz leta 1869 je bil napisan ustrezeni XML dokument za uvoz 15.229 slik popisnic in pripadajočih podatkov iz prve in druge tretjine popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1931. RI INZ je od ZAL prejela že prepisane podatke popisa prebivalstva iz okraja Novo mesto iz leta 1869 (1832 hiš, pripadajoča živina in 10.580 oseb). Podatki so bili pregledani, urejeni in dopolnjeni v skladu s potrebami relacijsko povezanih podatkov, ki so bili naknadno prečiščeni, delno standardizirani in iz XSL dokumenta pretvorjeni v 9 (za vsako občino okraja posebej) XML dokumentov, primernih za uvoz v modul Popisi prebivalstva.

- Popis prebivalstva Ljubljane iz leta 1928: Iz OCR Adresarja mesta Ljubljane in okolice iz leta 1928 so bili s pomočjo regularnih izrazov izluščeni podatki (ime, priimek, poklic in bivališče) o 43.665 osebah iz popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1928. Glavne napake iz nepopolnega OCR so bile korigirane s pomočjo Google Refine. Ti podatki so

pomembni za primerjalno analizo različnih popisov prebivalstva.

- Pretvorba in uvoz PDF popisov prebivalstva v publikacije portala Slstory: V sklopu nadgradnje modula Popisi prebivalstva je bil narejen tudi nov iskalnik, ki omogoča povezljivost podatkov iz modula s publikacijami, naloženimi na portalu Slstory. Zato je bilo potrebno vse skenirane popisne pole popisov prebivalstva kot PDF publikacije skupaj s pripadajočimi MP uvoziti še v glavno MySQL bazo podatkov. Na podlagi posebej napisanih XSLT stilov je bila izvedena pretvorba podatkov iz različnih virov v XML dokumente, primerne za uvoz podatkov. Uvoženih je bilo 960 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1830, 1033 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1869 in 1649 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1931.

Projekt Šolski listi:

Zbirka šolskih listov z območja jugoslovanskega dela Slovenije (1928-1941), ki jo hrani Slovenski šolski muzej in je bila v letu 2013 digitalizirana, je zaradi svojih statističnih podatkov in obsežnih prilog nepogrešljiv vir za raziskovalce zgodovine šol in šolstva pred drugo svetovno vojno. Z objavo na portalu Slstory in z indeksacijo metapodatkov o imenu ter kraju šole bodo ti viri v prvi vrsti lažje in hitreje dosegljivi raziskovalcev ter ostali zainteresirani javnosti (učiteljem in učencem). Obenem pa bodo s pomočjo geokodiranja krajev ti metapodatki vizualizirani in preko geonames.org in dbpedia.org identifikacijskih oznak povezani z ostalimi podatki semantičnega spleta. Zaradi velike količine gradiva (937 PDF datotek združenih dokumentov) bodo vse datoteke skupaj z MP v Slstory uvožene naenkrat. Pred tem je bilo potrebno osnovne MP najprej ročno prepisati v XML datoteko, delo je bilo zaključeno v letu 2013. Podatkom iz te datoteke se bo v naslednjem koraku (v letu 2014) strojno dodalo še ostale MP in jih pripravilo v skladu s shemo, primerno za uvoz v relacijsko bazo portala Slstory.

Nadgrajena resničnost:

Izdelan je bil sistem, ki omogoča obogatitev MP iz MP baze portala Slstory z ostalimi MP oz. njihovo hrambo v XML dokumentih, sinhroniziranih s posebej napisano Slstory Nadgrajena resničnost XML shemo. Napisani so bili XSLT stili za pretvorbo XML dokumentov iz te sheme v XML in SQL, primerne za takojšen uvoz v tri največje brskalnike nadgrajene resničnosti: Layar, Junaio in Wikitude. V sodelovanju z Zavodom za kulturo, turizem in šport iz Murske Sobotice je bilo nato skupaj objavljeno devet aplikacij nadgrajene resničnosti (v slovenščini, angleščini in nemščini).

D. Zgodovinarski indeks citiranosti

V letu 2013 je bilo v bazo ZIC vpisanih 8000 citatov, vnosi so se nanašali predvsem na publikacije, izdane v obdobju 2013, indeks pa je bil dopolnjen tudi s publikacijami iz obdobja 2004-2013. V skladu s politiko baze ZIC so sodelavci RI INZ vpisovali znanstvene članke osrednjih slovenskih zgodovinskih časopisov in revij ter knjige, ki so v Cobissu označene s tipologijo znanstvene monografije oz. zbornike recenziranih znanstvenih posvetovanj in simpozijev (34 enot).

V letu 2011 se je začel pilotski projekt oddaljenega dostopa do baze ZIC - vzpostavljene so bile možnost vnašanja v citatno bazo preko administracijskega vmesnika, pri čemer je aplikacija sprogramirana na način, ki omogoča odpravo napak in dvojne vnose. Projektu ZIC se je najprej pridružil Inštitut za narodnostna vprašanja, leta 2012 Arhiv Republike Slovenije in leta 2013 Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo FF UL, s čimer se je nabor serijskih publikacij in monografij, ki so v ZIC citirane, močno razširil z avtorji, ki do sedaj niso bili zajeti v osnovni nabor publikacij.

II. Nacionalni projekt Slovenska digitalna infrastruktura za humanistiko in umetnost (SI-DIH) v povezavi z evropsko mrežo Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities (DARIAH)

V preteklem letu je bila prednostna naloga članov RI INZ v sodelovanju z RI ZRC SAZU tehnična nadgradnja portala SI-DIH (<http://www.sidih.si/>). Za potrebe zajemanja,

obdelovanja in prikazovanja MP zelo raznorodnega in specifičnega gradiva s področja humanističnih ved je bilo potrebno vrednosti obstoječih DC elementov nekoliko omejiti. Zato je bila za validacijo MP poleg DC XML sheme implementirana dodatna SI-DIH MP shema. V okviru OAI-PMH protokola je na podlagi selektivnega zajemanja podatkov (setSpec) in s pomočjo dodatnih informacij o izvoru in možnosti uporabe MP v dogovoru z repozitoriji tako možno prikazovati dodatne informacije, ki so zanimive za raziskovalce. Ker je SI-DIH prvenstveno usmerjen v prikazovanje prve in osnovne informacije o digitaliziranem ali analognem objektu, se je pri njegovi nadgradnji poskrbelo, da je spletišče dostopno na čim več različnih operacijskih sistemih in platformah. V ta namen je SI-DIH prešel iz obstoječega XHTML na HTML5, ki je na podlagi fleksibilne mrežne postavitve primeren tako za osebne računalnike kot za tablične računalnike in pametne telefone.

V okviru širitve vsebinskega nabora sodelujočih zbirk, ki je nujna za izrabo možnosti, ki jih nova orodja ponujajo, je bilo v delovanje iskalnika SI-DIH v letu 2013 postopoma vključenih nekaj repozitorijev ZRC SAZU in repozitorij EtnoInfoLab Oddelka za etnologijo FF UL.

V okviru panevropskih povezav je leto 2013 zaznamovala priprava vzpostavitve DARIAH-ERIC. Zaradi vključenosti RI INZ v slovenski načrt razvoja infrastruktur in DARIAH v evropski načrt razvoja infrastruktur je bila potrebna koordinacija z resornim ministrstvom, ki je v letu 2012 prispevalo k podpisu dogovora o pristopu Slovenije v DARIAH in v decembru 2013 tudi poslalo zavezujoč sklep o pristopu v nastajajoči ERIC za naslednjih pet let. INZ je na podlagi teh zavez postal institucija, ki koordinira delo DARIAH v Sloveniji. V okviru sodelovanja v DARIAH so se člani RI INZ zato v preteklem letu udeležili več sestankov v tujini: 3. virtualnega kompetenčnega centra (VCC3), ki je v DARIAH zadolžen za vsebinsko gradnjo infrastrukture (v VCC3 RI INZ kljub bogatim izkušnjam na tem področju do sedaj še ni sodelovala); 2. virtualnega kompetenčnega centra (VCC2) - v katerega je RI INZ aktivno vpeta -, na katerem so potekali pogovori s predstavniki sorodnega infrastrukturnega projekta NEDIMAH na temo poskusa poenotenja taksonomije in onotologije v projektih digitalne humanistike, izvedena pa je bila tudi predpriprava prve DARIAH ankete o uporabi digitalnih orodij. RI INZ se je udeležila sestanka nacionalnih koordinatorjev in vodstva DARIAH v Berlinu, kjer je bila načrtovana smer in tempo prijave na drugo fazo ustanavljanja ERIC infrastrukture, ki jo vodijo francoski kolegi, in letne VCC konference, na kateri je bila načrtovana politika razvoja DARIAH v prihodnosti.

2. REALIZIRANA INFRASTRUKTURNA PODPORA RAZISKOVALNI DEJAVNOSTI¹

2.1. Realizirana podpora infrastrukturnega programa raziskovalnim programom:

Na INZ potekata dva znanstveno-raziskovalna programa: Idejnopolitični in kulturni pluralizem in monizem na Slovenskem v 20. stoletju (P6-0281), ki ga vodi dr. Jurij Perovšek, in Podobe gospodarske in socialne modernizacije na Slovenskem v 20. stoletju (P6-0280), ki ga vodi dr. Žarko Lazarevič. RI INZ jima nudi podporo s:

1. portalom Zgodovina Slovenije - Slstory, s pomočjo katerega lahko:

A. nemoteno dostopajo do številnih prosto in odprto objavljenih digitalnih in digitaliziranih gradiv. V letu 2013 je RI INZ v dogovoru z obema programskima skupinama na portalu objavila naslednja gradiva:

a. Viri-Tiskani viri in Historični tisk:

- Številne publikacije s področja zgodovine 20. stoletja, repertorije in priročnike, časopisni in revijalni tisk, mdr. Enotnost (1926-1929), Mladina/Svobodna mladina (1925-1929), Glas svobode (1923-1924).

b. Viri-Tiskani viri:

Kot rezultat projekta Sejni zapisi Skupščine Socialistične republike Slovenije (1984-1990), ki poteka v sodelovanju z Državnim zborom RS, je bilo na portal Slstory v prvi fazi (od predvidenih štirih) uvoženih 197 publikacij. Kljub temu, da je bila spletna objava tega gradiva želja raziskovalcev navedenih inštitutskih programov, ga uporabljajo tudi zgodovinarji drugih ustanov oziroma raziskovalci iz različnih področij (sociologi, politologi, komunikologi, jezikoslovci, psihologi), saj so zapisniki parlamentarnih zasedanj nepogrešljiv vir pri raziskovanju parlamentarne zgodovine.

c. Raziskovalcem, ki se ukvarjajo z drugo svetovno vojno je v pomoč pri delu baza podatkov Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju RS med drugo svetovno vojno in neposredno po njej, ki je redno ažurirana; poleg podatkov o posameznikih je na voljo tudi grafični prikaz žrtev po obdobjih in pokrajinah, s čimer je uporabnikom omogočena vizualizacija zbranih podatkov.

d. Med pomembnejše projekte v sklopu portala Slstory spada projekt popisov prebivalstva, ki omogoča sledenje osrednjemu trendu historične demografije v novem tisočletju – longitudinalnemu raziskovanju biografij individuumov, družin ali rodbin in s tem pridobitev množice novih podatkov, ki odražajo proces sprememb v 19. in 20. stoletju.

B. promovirajo in diseminirajo svoja dela, mdr. v sklopih Literatura (objave monografij, zbornikov in člankov) in Prireditve (video posnetki znanstvenih simpozijev, objave individualnih predavanj idr.).

C. dostopajo do redno ažurirane baze Zgodovinarski indeks citiranosti (ZIC), ki obsega popis citatov iz slovenskih zgodovinskih monografij, časopisov in revij.

2. spletiščem SI-DIH, ki je v osnovi združevalo vsebine dveh največjih nacionalnih specializiranih humanističnih znanstvenih portalov, portala Zgodovina Slovenije – Slstory in portala Arzenal, v letu 2013 pa so se jima postopoma pridružili nekateri repozitoriji ZRC SAZU in repozitorij EtnoInfoLab Oddelka za etnologijo FF UL. Spletišče poleg vsebinskih informacij uporabnike/raziskovalce osvešča o razvoju in iniciativah v svetu digitalne humanistike.

3. RI INZ kolegom dveh raziskovalnih programov nudi tudi strokovno in tehnično pomoč (svetovanje s področja avtorsko-pravne zakonodaje, skeniranje gradiv ipd).

¹ Pri navedbah podpore v točkah 2.1. do 2.5. se navede šifro, naslov, RO in nosilca programa ali projekta.

2.2. Realizirana podpora infrastrukturnega programa raziskovalnim projektom:

Na INZ potekajo trije raziskovalni projekti: J6—4017 (A) Strategije in prakse energetske oskrbe v Sloveniji, ki ga vodi dr. Žarko Lazarevič; J6-4132 (A) Zgodovina upravnih meja in mejnosti: Slovensko-hrvaška meja 1800-1991 (temeljni raziskovalni projekt), ki ga vodi dr. Marko Zajc in J6-3634 (A) Položaj in vloga Slovenije v jugoslovanski državi po drugi svetovni vojni (1945-1991), ki ga vodi dr. Zdenko Čepič. RI INZ jim je nudila podporo kot pod točko 2.1., predvsem je bilo plodno sodelovanje s tretjo projektno skupino (projekt digitalizacije in spletne objave sejnih zapisov Skupščine Socialistične republike Slovenije (1984-1990), ki so nepogrešljiv vir pri raziskovanju parlamentarne zgodovine, in objava (v začetku leta 2014) videoposnetkov mednarodnega simpozija Slovenija v Jugoslaviji (potekal je konec leta 2013), ki promovirajo rezultate dela projektne skupine.

2.3. Realizirana podpora infrastrukturnega programa razvojnim programom in projektom:

Na INZ razvojni programi in projekti ne potekajo. Ker pa težnje RI INZ, da bi bil v okviru portala SIstory oblikovan spletni sistem, ki bo omogočal ustvarjanje raziskovalnih podatkov in njihovo uporabo v raziskovalnem okolju (Popisi prebivalstva in longitudinalna baza podatkov; projekt Sejni zapisi Skupščine SRS in osnova za vzpostavitev semantičnega spleta oz. vzpostavitev možnosti t. i. rudarjenja po besedilnih korpusih), že kaže prve rezultate, lahko program zaradi povezave novih tehnologij s humanistiko služi kot predmet potencialne obravnave/predelave/dodelave tudi v okvirih nacionalnih razvojnih programov in projektov. Na tem mestu je potrebno omeniti še:

- (nadgradnja) projekt(a) Mobilna aplikacija (več pod 1.), s katero je RI INZ pokazala, da se ukvarja z oblikovanjem najsodobnejših spletnih medijev (tehnologija nadgrajene resničnosti - Augmented Reality), in da je kljub znanstvenosti in strokovnosti v smislu informacijsko komunikacijske tehnologije trendovsko naravnana.

Ker je vsebinsko bogat in programsko nadgrajeni portal SIstory v skladu z najnovejšimi standardi (tehnologija, metapodatkovna baza, digitalizacija gradiva) in avtorsko pravnimi regulativi (CC licence), kot celota predstavlja model dobre prakse ne samo na področju nacionalne digitalne humanistike (vodilna vloga pri vzpostavljanju nacionalne e-humanistike/spletišča SI-DIH v navezavi z evropsko mrežo DARIAH), temveč v nacionalnem digitalnem prostoru nasploh.

2.4. Realizirana podpora infrastrukturnega programa državnim in drugim vladnim organom ali resorjem pri izvajanju njihove službe

1. Evropska unija je z namenom krepitev gospodarske rasti in odziva na izzive sodobnega sveta pripravila načrt, s katerim želi spodbuditi evropski digitalni potencial. V Ljubljani je bil spomladi leta 2013 organiziran posvet na temo evropske Digitalne agende (DA) na področju kulture v Sloveniji, in sicer o digitalizaciji, trajnem hranjenju, interoperabilnosti in javni dostopnosti digitaliziranih vsebin s področja kulture. Sledilo je oblikovanje treh delovnih skupin v organizaciji Ministrstva za kulturo, ki so konec lanskega leta v skladu s cilji evropske DA podale osnutek meril in priporočil za digitalizacijo vsebin s področja kulturne dediščine: za trajno ohranjanje, za dostopnost in za digitalizacijo. Člani RI INZ so bili aktivni v vseh treh delovnih skupinah. Aktivnosti delovnih skupin in smernice so objavljene na spletni strani eVsebine: http://evsebine.ljudmila.org/Main_Page.

2. Na portalu Zgodovina Slovenije - Sistory je že več let dostopna baza podatkov Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju Republike Slovenije med drugo svetovno vojno in neposredno po njej, ki je redno ažurirana; konec leta 2012 so bili v bazi podatki za 47.546 oseb, konec leta 2013 pa za 53.485 oseb. Dostopnost teh podatkov na spletu pomaga organom javne uprave pri izvajanju Zakona o žrtvah vojnega nasilja in Zakona o popravi krivic, kot tudi pri izvajanju Zakona o dopolnitvah Zakona o matičnih knjigah iz leta 1995 (ta v 1. odstavku 19. člena omogoča posebni naknadni vpis v matično knjigo umrlih in izdajo mrliškega lista za osebe, ki so izgubile življenje neposredno po koncu druge svetovne vojne, in tudi za posamezne primere smrti oseb, ki so izgubile življenje med vojno in niso bile vpisane v matično knjigo umrlih), torej pri vodenju postopkov ugotovitve in naknadnega vpisa smrti v matično knjigo umrlih.

3. Nacionalnega pomena je tudi Zgodovinarski indeks citiranosti - ki je konec leta 2012 beležil 70.000 vpisov, konec leta 2013 pa 80.000-, saj se frekvenca citiranosti posameznega avtorja uveljavlja kot eno od meril pri ocenjevanju kakovosti oziroma odmevnosti njegovega opravljenega raziskovalnega dela. ZIC je relevanten za raziskovalce, znanstvene inštitucije in vladne organe, ki oblikujejo znanstveno politiko. Javna objava verificiranih podatkov o citiranosti je pripomoček pri ocenjevanju znanstvenega dela. ZIC je pomemben tudi v evropskem prostoru, saj omogoča identifikacijo mednarodnih del, ki jih citirajo slovenski avtorji. V projektu ZIC sodelujejo Inštitut za narodnostna vprašanja, Arhiv Republike Slovenije in Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki jim je RI INZ omogočila brezplačen oddaljen dostop.

4. RI INZ sledi evropskim smernicam (DARIAH) in digitalizacijo gradiv razume kot prilagajanje kulturne dediščine novim medijem, splošno priznani tehnološki platformi in najnovejšim standardom, pri čemer ni mogoče prezreti niti vidika zaščite in hrambe. Na tem mestu je potrebno izpostaviti digitalizacijo gradiv inštitucij, ki sodijo mdr. tudi v delokrog Ministrstva za kulturo (npr. Arhiv Republike Slovenije in Zgodovinski arhiv Ljubljana), njihovo modulacijo za znanstvene namene in popularizacijo te dejavnosti med slovenskimi in tujimi arhivisti.

5. Izpostaviti je potrebno tudi projekt digitalizacije gradiva Državnega Zbora RS (Sejni zapisniki Skupščine Socialistične RS: gradivo za obdobje 1984 – 1990). To gradivo pri svojem delu/raziskavah uporabljajo strokovnjaki z različnih področij (sociologi, politologi, komunikologi, jezikoslovci, psihologi), tudi zgodovinarji, saj je nepogrešljiv vir pri raziskovanju parlamentarne zgodovine. Poleg raziskovalnega vidika ima projekt, ki poteka med INZ in DZ RS, naslednji, nikakor ne nepomemben cilj: gradivu hrama demokracije omogočiti trajnejši zapis in spletno objavo/diseminacijo v najširšem možnem smislu ter hrambo po najmodernejših standardih. V zadnjih letih se namreč v vedno več demokratičnih državah na spletu javno objavljajo podatki (open data), ki so jih ustvarile različne državne in javne službe. S tem naj bi se povečala preglednost delovanja ustanov javnega sektorja, s ponovno uporabo javno financiranih podatkov pa naj bi se spodbujala gospodarska rast. Zato naj bi bilo čim več podatkov državnih in javnih ustanov javnosti prosto dostopnih za ponovno uporabo, pri čemer so npr. evropski parlament in ostali politični dejavniki začeli odkrito spodbujati javne ustanove, da te podatke dajo na voljo v strojno berljivi obliki in v odprtih formatih.

6. RI INZ že nekaj let sodeluje z Inštitutom za intelektualno lastnino, ki je v letu 2010 z vidika avtorskih pravic izdelal osnovno strategijo portala Slstory, v nadaljevanju pa je sodeloval pri zasnovi strategije prikaza avtorskih pravic na portalu. Ker so v Sloveniji pravna vprašanja zaščite avtorskih pravic v digitalnem svetu še slabo poznano polje, RI INZ vse sodelujoče partnerje v procesu izgradnje portala Slstory in spletišča SI-DIH ter druge zainteresirane ozavešča s to temo in spodbuja k (sistemskemu) urejanju problematike reševanja avtorskih pravic v digitalnem svetu. Vprašanje avtorskega prava je bilo v okviru projekta SI-DIH širši zainteresirani javnosti predstavljeno na delavnici, ki sta jo RI INZ in RI ZRC SAZU v sodelovanju z Inštitutom za intelektualno lastnino organizirali 13. 5. 2013 (posnetek je objavljen na strani SI-DIH: <http://www.sidih.si/>, kategorija SI-DIH delavnice).

7. RI INZ je v 2013 izdelala sistem, ki omogoča obogatitev MP iz MP baze portala Slstory z ostalimi MP oz. njihovo hrambo v XML dokumentih, sinhroniziranih s posebej napisano Slstory Nadgrajena resničnost XML shemo. Napisani so bili XSLT stili za pretvorbo XML dokumentov iz te sheme v XML in SQL, primerne za takojšen uvoz v tri največje brskalnike nadgrajene resničnosti, nato je bilo v sodelovanju z Zavodom za kulturo, turizem in šport iz Murske Sobotne objavljenih devet aplikacij nadgrajene resničnosti (v slovenščini, angleščini in nemščini).

2.5. Pomen vsebine infrastrukturnega programa za raziskovalno dejavnost in druge uporabnike z vidika ekonomičnosti in tehnološke sodobnosti

Spletni portal Zgodovina Slovenije - Slstory od konca leta 2008 omogoča hiter in enostaven dostop do raznovrstnega prosto in odprto dostopnega verificiranega digitalnega in digitaliziranega gradiva. Predstavljena konceptualizacija informacij in znanja potrjuje velik pomen omenjenih sistemov za raziskovalno, strokovno in tudi laično dejavnost tako z vidika ekonomičnosti kot tehnološke sodobnosti, v prid temu mdr. govorijo podatki o obiskanosti portala: portal Slstory je v letu 2013 obiskalo več kot 40.000 uporabnikov, ki so ustvarili več kot 70.000 obiskov, za primerjavo: v letu 2012 je portal Slstory zabeležil 57.384 obiskov, ki jih je skupno ustvarilo 28.620 različnih obiskovalcev. Več pod točko 1.

S parametri ekonomičnosti in tehnološke sodobnosti lahko poleg mobilne spletne aplikacije Mobilni Slstory vrednotimo naslednje vsebine, predstavljene na portalu Slstory:

- dostopnost vseh/redno (letno) ažuriranih vodilnih slovenskih zgodovinopisnih znanstvenih in strokovnih serijskih publikacij in možnost naročanja posameznih številčk na daljavo, kar velja tudi za številne monografije in zbirke, objavljene na portalu,
- digitalizirane arhivske zbirke, po katerih je omogočeno enostavno in hitro iskanje podatkov, kar pomeni večjo ekonomičnost v primerjavi z uporabo analognega gradiva (to velja tako za uporabnike, kot tudi za same ustanove, ki gradivo hranijo),
- redno dopolnjevano bazo Smrtne žrtve med prebivalstvom na območju RS med drugo svetovno vojno in neposredno po njej, ki ne služi zgolj kot vir za znanstveno delo, saj so podatki, zajet v njej, predmet številnih poizvedb upravnih organov. Nihova dostopnost na spletu tako državnim in občinskim upravnim organom nudi možnost lažjega in hitrejšega preverjanja oziroma poizvedovanja za potrebe upravnih postopkov,
- fotogalerije gradiva fototeke Zgodovinskega arhiva Ljubljana (fotografije, načrti idr.) in e-razstavi v slovenskem in angleškem jeziku, ne nazadnje gradivo DZ RS, s katerimi je gradivo velike nacionalne vrednosti dano na ogled uporabnikom s celega sveta,
- dostopnost vseh pomembnejših domačih in mednarodnih znanstvenih simpozijev in okroglih miz s področja zgodovinopisja v obliki video posnetkov, ki si jih lahko ogledajo vsi, ki se dogodkov v živo niso mogli udeležiti,
- s parametri ekonomičnosti in tehnološke sodobnosti je mogoče vrednotiti tudi

Zgodovinarski indeks citiranosti, ki omogoča dostop do javne objave verificiranih podatkov o citiranosti. Z njegovo nadgraditvijo oziroma vgraditvijo vmesnika v letu 2011 je znanstvenim idr. inštitucijam s področja humanistike (in družboslovja) omogočen oddaljeni dostop oziroma je podana možnost vnašanja v citatno bazo z daljave (projektu se je v letu 2011 pridružil Inštitut za narodnostna vprašanja, v letu 2012 Arhiv Republike Slovenije in lansko leto Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, s čimer se je nabor serijskih publikacij in monografij, ki so v ZIC citirane, močno razširil z avtorji, ki do sedaj niso bili zajeti v osnovni nabor publikacij).

-sklop DH (digitalna humanistika), ki je bil na portal SIStory implementiran v letu 2013, in je namenjen vsebinam, ki se v partnerstvu s SI-DIH oz. DARIAH nanašajo na digitalno humanistiko v Sloveniji. Trenutno so v tem razdelku objavljeni in na voljo za uporabo MP sheme in odprtokodni programi, ki nastajajo v okviru delovanja RI INZ, mdr. so uporabnikom dostopne XML sheme in XSLT stili, ki so nastali v okviru projekta »nadgrajena resničnost«.

Tudi spletišče SI-DIH omogoča hiter in enostaven dostop do raznolikih vsebin (spletnima portaloma SIStory in Arzenal je bilo v letu 2013 priključenih nekaj repozitorijev ZRC SAZU in repozitorij EtnoInfoLab Oddelka za etnologijo FF UL) in podatkov, ki bi ob običajni/klasični distribuciji ostali težje dosegljivi. Ekonomičnost zagotavlja predvsem s tehnološko in finančno nezahtevno, a nujno nadgradnjo vsebin, ki prav z vzpostavitvijo standardiziranih metapodatkov presežejo zgolj vrednost arhivskega zapisa in služijo svojemu namenu v najširšem pomenu, tudi v smislu vsebinske reinterpretacije. Uporaba odprtokodnih programskih rešitev je namenjena pospeševanju razvoja tehnološkega nivoja digitalne humanistike, ki postaja na ta način bolj vzdržen in ne nazadnje omogoča boljšo izrabo infrastrukturnih sredstev.

Kot vsako leto je tudi v letu 2013 skupina RI dobila precej prošenj in sugestij uporabnikov glede skeniranja in spletne objave gradiv, ki jih je v največji možni meri upoštevala (z ozirom na avtorsko pravni vidik), hkrati pa je z njimi ob raznih uradnih in neuradnih priložnostih delila svoje znanje s področja avtorskega prava v digitalni dobi, novih tehnologij ipd. Ker imajo uporabniki možnost soustvarjanja spletnih sistemov in dostopa do metapodatkov iz baze SIStory ter ponovne uporabe le teh (npr. baza o judovskem pebivalstvu iz leta 1937), ne nazadnje tudi dostopa do znanj, s katerimi razpolaga RI INZ, člani programske skupine svoje delo in rezultate tega vrednotijo kot interaktiviranje infrastrukturnega programa za raziskovalno dejavnost in širše.

3. RAZISKOVALNA IN INFRASTRUKTURNA OPREMA TER DRUGA INFRASTRUKTURA

3.1. Seznam raziskovalne in infrastrukturne opreme ter druge infrastrukture s stopnjo izkoriščenosti zmogljivosti²

zap. št.	Inventarna številka	Naziv osnovnega sredstva	Nabavna vrednost v EUR	Letna stopnja izkoriščenosti v %
1	po oddani Evidenci raziskovalne opreme s podatki o mesečni uporabi	Raziskovalna oprema za raziskovalno infrastrukturo slovenskega zgodovinopisja INZ	58.895,00 EUR	100 %

² Vpisujemo vso raziskovalno in/ali informacijsko-komunikacijsko raziskovalno opremo ali drugo infrastrukturo, katere nabavna vrednost znaša najmanj 50.000 EUR za naravoslovje, najmanj 20.000 EUR za tehniko, biotehniko in medicino ter najmanj 15.000 EUR za humanistiko in družboslovje in je v neposredni funkciji izvajanja infrastrukturnega raziskovalnega programa.

Podatki morajo biti usklajeni z zadnjimi podatki, dostavljenimi ARRS za evidenco raziskovalne opreme (tabela: Evidenca raziskovalne opreme s podatki o mesečni uporabi).

3.2. Opis tehnološke zahtevnosti infrastrukturne dejavnosti in prispevka k izkoriščenosti raziskovalne in informacijske opreme ter infrastrukture RO

Tehnološka zahtevnost dejavnosti RI INZ je bila v letu 2013 večplastna:

1. Dograjevanje spletnega portala slovenskega zgodovinskega zgodovinarstva Zgodovina Slovenije – SIstory z vsebinskim delom in podatkovno bazo Zgodovinarski indeks citiranosti.

V okviru prvega je bil poudarek na vsebinski nadgradnji spletne knjižnice oziroma spletnega arhiva; digitalizacijo gradiv ter pripravo za spletno objavo je v letu 2013 delno opravil zunanji izvajalec, delno pa je bila storitev opravljena v matični ustanovi; snemanje znanstvenih in drugih relevantnih dogodkov je potekalo z lastno opremo, posnetki so bili za objavo obdelani v matični ustanovi, pri čemer je RI INZ poskrbela za nastavitve zunanjega strežnika tudi za video vsebine, hkrati pa je izpeljala potrebne nastavitve programske opreme in postopkov za boljšo kvaliteto samih posnetkov.

V okviru vsebinskega dela portala SIstory je potekalo več projektov, v okviru katerih RI INZ razvija tudi modul, ki bo omogočal ustvarjanje raziskovalnih podatkov in njihovo uporabo v raziskovalnem okolju in pedagoškem procesu:

Modul Popisi prebivalstva:

- Nadgradnja: Modul je bil v letu 2013 nadgrajen in v svoji končni obliki ne omogoča le prepisovanja podatkov o osebah, temveč tudi prepisovanje podatkov o njihovem bivališču: enotah (npr. hišah) in podenotah (npr. stanovanj).

- Uvoz podatkov in slik: JPG slike in že prepisane podatke o popisih prebivalstva se v MySQL bazo uvažajo preko XML dokumentov. Ker je RI INZ od partnerjev dobila večjo količino že transkribiranih podatkov (v XLS ali XLSX dokumentih), so člani skupine zasnovali proces, s katerim je mogoče že transkribirane podatke pretvoriti v XML shemo, ki je primerna za uvoz v modul. Po uspešnem poskusnem uvozu dela popisa prebivalstva okraja Novo mesto iz leta 1869 je bil napisan ustrezen XML dokument za uvoz 15.229 slik popisnic in pripadajočih podatkov iz prve in druge tretjine popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1931. RI INZ je od Zgodovinskega arhiva Ljubljana, projektnega partnerja, prejela že prepisane podatke popisa prebivalstva iz okraja Novo mesto iz leta 1869 (1832 hiš, pripadajoča živina in 10.580 oseb). Podatki so bili pregledani, urejeni in dopolnjeni v skladu s potrebami relacijsko povezanih podatkov, ki so bili naknadno prečiščeni, delno standardizirani in iz XSL dokumenta pretvorjeni v 9 (za vsako občino okraja posebej) XML dokumentov, primernih za uvoz v modul Popisi prebivalstva.

- Popis prebivalstva Ljubljane iz leta 1928: Iz OCR Adresarja mesta Ljubljane in okolice iz leta 1928 so bili s pomočjo regularnih izrazov izluščeni podatki (ime, priimek, poklic in bivališče) o 43.665 osebah iz popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1928. Glavne napake iz nepopolnega OCR so bile korigirane s pomočjo Google Refine. Ti podatki so pomembni za primerjalno analizo različnih popisov prebivalstva.

- Pretvorba in uvoz PDF popisov prebivalstva v publikacije portala SIstory: V sklopu nadgradnje modula Popisi prebivalstva je bil narejen tudi nov iskalnik, ki omogoča povezljivost podatkov iz modula s publikacijami, naloženimi na portalu SIstory. Zato je bilo potrebno vse skenirane popisne pole popisov prebivalstva kot PDF publikacije skupaj s pripadajočimi MP uvoziti še v glavno MySQL bazo podatkov. Na podlagi posebej napisanih XSLT stilov je bila izvedena pretvorba podatkov iz različnih virov v XML dokumente, primerne za uvoz podatkov. Uvoženih je bilo 960 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1830, 1033 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1869 in 1649 publikacij popisa prebivalstva Ljubljane iz leta 1931.

Projekt Sejni zapisi Skupščine Socialistične republike Slovenije (1984-1990):

V zadnjih letih vedno več demokratičnih držav na spletu javno objavlja podatki (open data), ki so jih ustvarile različne državne in javne službe. S tem naj bi se povečala preglednost delovanja ustanov javnega sektorja, s ponovno uporabo javno financiranih podatkov pa naj bi se spodbujala gospodarska rast. V želji slediti temu trendu je RI INZ v sodelovanju z Državnim zborom RS na portal SIstory v letu 2013 uvozila 197 publikacij sejnih zapisov (v prvi fazi) Skupščine SRS. Pred tem je bilo potrebno prvotne MP, ki so nastali pri skeniranju, s pomočjo posebej napisanih XSLT stilov pretvoriti v XML dokumente, primerne za uvoz na

portal. Skupaj je bilo tako uvoženih 570 publikacijskih enot s strojno berljivimi MP in s HTML kazali. Izdelana je bila pretvorba datumov zasedanj sej v HTML koledarje, ki so bili naknadno redigirani in vstavljeni kot spletne strani v publikacije portala Slstory.

RI INZ namerava v naslednjih fazah projekta, ki bo povezoval zgodovinopisne in družboslovne raziskovalne metode, s konverzijo vseh zapisov slovenskih parlamentarnih teles v XML omogočiti nove načine pregledovanja gradiva, iskanja podatkov in tekstovnega rudarjenja po tako velikem jezikovnem korpusu.

Nadgrajena resničnost:

Izdelan je bil sistem, ki omogoča obogatitev MP iz MP baze portala Slstory z ostalimi MP oz. njihovo hrambo v XML dokumentih, sinhroniziranih s posebej napisano Slstory Nadgrajena resničnost XML shemo. Napisani so bili XSLT stili za pretvorbo XML dokumentov iz te sheme v XML in SQL, primerne za takojšen uvoz v tri največje brskalnike nadgrajene resničnosti: Layar, Junaio in Wikitude. V sodelovanju z Zavodom za kulturo, turizem in šport iz Murske Sobotne je bilo nato skupaj objavljeno devet aplikacij nadgrajene resničnosti (v slovenščini, angleščini in nemščini).

Zgodovinarski indeks citiranosti:

V okviru ZIC, katerega osnovni namen je ustvariti bazo citatov iz vseh slovenskih zgodovinskih monografij, osrednjih znanstvenih časopisov in revij, ki so po UDK standardu uvrščene v kategorijo zgodovina oziroma jih v katalogu COBISS najdemo s ključnimi besedami zgodovina, se je v letu 2013 nadaljeval pilotski projekt oddaljenega dostopa. INZ, INV in ARS se je pridružil Oddelek za muzikologijo FF UL. S partnersko širitvijo projekta se je nabor serijskih publikacij in monografij, ki so v ZIC citirane, močno razširil z avtorji, ki do sedaj niso bili zajeti v osnovni nabor publikacij.

DH-digitalna humanistika:

Kot je razvidno iz poročila, vsebinsko popolnjevanje portala v letu 2013 ni bilo vezano le na že obstoječe analogne rubrike, saj sta digitalizacija in spletna objava številnih in raznovrstnih gradiv terjali oblikovanje novih sklopov in podsklopov oz. kreiranje nove menijske strukture, mdr. oblikovanje sklopa DH - digitalna humanistika, ki je namenjen vsebinam, ki se v partnerstvu s SIDIH oz. DARIAH nanašajo na digitalno humanistiko v Sloveniji. Trenutno so v tem razdelku objavljeni dokumentacija, MP sheme in odprtokodni programi, ki nastajajo v okviru delovanja RI INZ, mdr. so uporabnikom dostopne XML sheme in XSLT stili, ki so nastali v okviru projekta »nadgrajena resničnost«.

Splošno:

V težnjah za pridobivanje zgodovinopisne literature, virov idr. gradiv so v letu 2013 sodelavci RI INZ vzdrževali in navezovali stike s številnimi ustanovami in uredništvji, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z zgodovino. Rezultat sodelovanja je bila:

a. digitalizacija več kot 42.000 strani gradiv za vsebinske sklope Viri, Literatura ter Zgodovina in šola ter videoposnetkov za sklop Prireditve v minutaži 67 ur,

b. spletna objava gradiv s poudarkom na:

- MP inventarizaciji: V MP bazo portala Slstory je bilo po objavi gradiv na spletu po vseh DC elementih vpisanih oz. razčlenjenih skoraj 5.500 bibliografskih enot, kar pomeni več kot cca. 100.000 standardiziranih vpisov,
- avtorskoprnem vidiku oziroma posledično implementaciji CC (Creative Commons) licenc.

c. Nadgrajeno je bilo okolje za delovanje Slstory spletnega mesta: na predelan strežnik Slstory je bil nameščen Windows Server 2012, pripravljeno je bilo okolje za replikacijo virtualnih strežnikov, izvedena je bila nastavitvev replikacije vseh virtualnih strežnikov in migracija virtualnega strežnika portala Slstory iz VMware virtualnega okolja v Hyper-V okolje. V letu 2013 je potekalo tudi delo na Slstory virtualni instanci: povečano je bilo diskovno polje (iz 80 GB na 300 GB) in delovni spomin (na 1 GB). Za vse PDF dokumente, naložene na strežnik, za shranjevanje digitaliziranih gradiv in lažji dostop do njih pa je bil

redno ažuriran interni arzenal; njegovo arhiviranje je bilo okrepljeno s sekundarno strojno opremo - na Slstory strežniku je bilo dodano diskovno polje (JBOD) 12 TB. Za sekundarno arhiviranje strežnika Slstory pa sta služila virtualna strežnika na Amazonu in Arnesu.

Osnovni podatki:

- Strežnik: Linux Ubuntu, Apache server.
- Programski jeziki: Php, Python, Java Script (Ajax).
- Baza podatkov: MySQL.
- Orodja: Zend Framework, Sphinx indexator.
- Protokol za izmenjavo: OAI-PMH.
- Meta podatkovni standard: Dublin Core.

2. Nadgrajevanje nacionalne digitalne infrastrukture/spletišča za humanistiko in umetnost SI-DIH:

Za potrebe zajemanja, obdelovanja in prikazovanja MP zelo raznorodnega in specifičnega gradiva s področja humanističnih ved je bilo potrebno vrednosti obstoječih DC elementov nekoliko omejiti. Zato je bila za validacijo MP poleg DC XML sheme implementirana dodatna SI-DIH MP shema. V okviru OAI-PMH protokola je na podlagi selektivnega zajemanja podatkov (setSpec) in s pomočjo dodatnih informacij o izvoru in možnosti uporabe MP v dogovoru z repozitoriji tako možno prikazovati dodatne informacije, ki so zanimive za raziskovalce. Ker je SI-DIH prvenstveno usmerjen v prikazovanje prve in osnovne informacije o digitaliziranem ali analognem objektu, se je pri njegovi nadgradnji poskrbelo, da je spletišče dostopno na čim več različnih operacijskih sistemih in platformah. V ta namen je SIDIH prešel iz obstoječega XHTML na HTML5, ki je na podlagi fleksibilne mrežne postavitve primeren tako za osebne računalnike kot za tablične računalnike in pametne telefone.

4. PRIKAZ SODELOVANJA Z UPORABNIKI IN DRUGIMI INFRASTRUKTURNIMI PROGRAMI TER POVEZANOSTI V RAZLIČNA INFRASTRUKTURNA OMREŽJA:

4.1. Realizirana podpora raziskovalno-razvojni dejavnosti drugih RO in JRO (uporabniki)

RI INZ je v letu 2013 s svojo dejavnostjo nudila podporo številnim uporabnikom slovenskih RO in JRO.

A. S portalom Slstory je v letu 2013 RI INZ nudila vsebinsko, analitično in informacijsko podporo ne le izvajalcem programov in projektov na INZ (več pod 2.1. in 2.2), temveč je zaradi široko zasnovanega koncepta in sodelovanja ter enostavnega, hitrega, prostega in odprtega dostopa v enaki meri nudila podporo tudi programskim in projektnim skupinam ostalih (raziskovalnih) inštitucij s področja humanistike in družboslovja.

1. Širok in bogat nabor digitalnih in digitaliziranih gradiv za portal (del tega je razviden iz točke 1. obstoječega poročila) kaže na sodelovanje RI INZ z raziskovalci matične inštitucije ter z različnimi raziskovalnimi organizacijami in drugimi inštitucijami lokalnega, nacionalnega, mednarodnega prostora, ki se ukvarjajo z zgodovinopisjem, zgodovino oziroma s poukom le te: Filozofsko fakulteto UL, Fakulteto za družbene vede UL, Inštitutom za narodnostna vprašanja, Slovenskim šolskim muzejem, Arhivom Republike Slovenije, Zgodovinskimi arhivom Ljubljana, knjižnicami (Narodna in študijska knjižnica v Trstu idr.), uredništvu znanstvenih in strokovnih publikacij (Dve domovini / Two Homelands, Kronika, Zgodovina za vse itd.), v zadnjem času celo komercialnimi založbami, Državnim zborom RS, Zavodom RS za šolstvo, strokovnimi društvi (Slovensko društvo za proučevanje 18. stoletja, Zgodovinsko društvo Celje, Zgodovinsko društvo Ljubljana) in tudi posamezniki (diplomska dela, magisteriji in doktorati).

Rezultat interakcije v letu 2013 je poleg objave nekaterih digitalnih vsebin tudi digitalizacija širokega nabora različnih gradiv, prosto in odprto dostopnega na portalu Slstory, izbranega v

širšem sodelovanju na osnovi kriterijev potreb in interesov slovenskih raziskovalcev s področja zgodovinopisja, humanistike in družboslovja.

2. Podporo raziskovalcem/raziskovalnim programom in projektom nudi tudi podatkovna baza Zgodovinarski indeks citiranosti, ki omogoča previrljivost oziroma odmevnost raziskovalnega dela raziskovalcev/programskih (in projektnih) skupin.

B. S spletiščem SI-DIH, ki združuje vsebine dveh največjih nacionalnih specializiranih humanističnih znanstvenih portalov, portala Zgodovina Slovenije – Slstory in portala Arzenal, katerima se je v 2013 pridružil repozitorij EtnoInfoLab Oddelka za etnologijo FF UL, je RI INZ v lanskem letu nudila številnim uporabnikom/programskim in projektnim raziskovalnim skupinam vsebinsko, analitično in informacijsko podporo pri raziskovalno-razvojni dejavnosti.

Portal Zgodovina Slovenije - Slstory in spletišče SI-DIH sta zaradi svojega široko zasnovanega koncepta in odprtega ter brezplačnega dostopa v preteklem letu podpirala najmanj naslednje programske skupine: P6-0052 (A) Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti, ZRC SAZU; P6-0272 (B) Sredozemlje in Slovenija, ZRS UPR; P6-0038 (A) Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju, ZRC SAZU; P6-0235 (A) Slovenska zgodovina, FF UL; P6-0061 (B) Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru, ZRC SAZU; P5-0136 (C) Politološke raziskave, FDV UL; I0-0031 () Naravna in kulturna dediščina, ZRC SAZU; P6-0024 (B) Literarnozgodovinske, literarnoteoretične in metodološke raziskave, ZRC SAZU; P6-0239 (A) Literarnoprimerjalne in literarnoteoretske raziskave, FF UL; I0-0015 Knjižnica in dokumentacija, IK PF UL; I0-0045 Infrastrukturni program Fakultete za medije - zbiranje, vodenje in arhiviranje podatkov o medijski pismenosti, Fakulteta za medije; I0-0035 Infrastrukturna skupina Univerze na Primorskem, UP; P6-0341 (A) Humanistika in smisel humanosti v vidikih zgodovinskosti in sodobnosti, INR; P6-0101 (B) Geografija Slovenije, ZRC SAZU; P6-0252 (A) Filozofske raziskave, FF UL; I0-0023 Arhiv družboslovnih podatkov, FDV UL; P6-0156 (A) Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine, FF UM; P6-0372 (B) Slovenska identiteta in kulturna zavest v jezikovno in etnično stičnih prostorih v preteklosti in sedanjosti, FF UM; P6-0138 (A) Preteklost severovzhodne Slovenije in sosednjih pokrajin Avstrije, Madžarske in Hrvaške, FF UM; P6-0278 (A) Raziskave kulturnih formacij, ICK, ISH; P6-0380 (A) Nasilje komunističnega totalitarizma v Sloveniji 1941-1990, SNCR; P5-0070 (B) Narodna in kulturna identiteta slovenskega izseljenstva v kontekstu raziskovanja migracij, ZRC SAZU; P5-0363 (A) Demokracija in razvoj, FUDŠ; P5-0058 (A) Socialno delo kot nosilec procesov družbenega vključevanja in socialne pravičnosti v Sloveniji - teoretske podlage, metodološke in metodične usmeritve in zgodovinski razvoj, FSD UL; P5-0206 (B) Obramboslovje, FDV UL; P6-0247 (B) Arheologija, FF UL; P6-0199 (A) Slovenska umetnost in umetnost Srednje Evrope in Jadrana, FF UL, PeF, UL; P6-0265 (A) Medkulturne literarnovedne študije, FF UL, FF UM in P6-0111 (B) Folkloristične in etnološke raziskave slovenske ljudske duhovne kulture, ZRC SAZU.

Portal Slstory in spletišče SI-DIH sta v 2013 nudila oporo pri delu tudi naslednjim raziskovalnim projektom: J7—3629 Svoboda govora v zgodovinskih, humanističnih in družbenih vidikih, INR Ljubljana in ZRS UPR Koper; J6—3600 Slovenski pregovori kot kulturna dediščina: klasifikacija in redakcija korpusa, FNM UM in ZRC SAZU; J6—3613 Slovenska svetovna književnost: umeščanje svetovne književnosti v nacionalni literarni sistem, ZRC SAZU; J6—3603 Slikarstvo in kiparstvo okoli leta 1400 severno in južno od Alp: med tradicijo in inovacijo, PM Murska Sobota, FF UM, FF UL; J5-3616 (A) Preoblikovanje obrambnih politik v sodobnem varnostnem okolju (temeljni raziskovalni projekt), FDV UL; J6-3610 (A) Glasbenoestetsko ozadje ljubljanskega koncertnega življenja v 19. stoletju: od 1794 do 1872, FF UL, ZRC SAZU; J6-3605 (B) Evropske multikulturne regije med družbeno-prostorsko konvergenco in divergenco, ZRS UPR; Z5-3680 (A) Evaluacija stanja in razvojne perspektive slovenske narodne manjšine v Italiji. (podoktorski raziskovalni projekt), INV; J6-3619 (B) Analize materialne kulture primorskih mest - preučevanje dinamike gospodarskih, družbenih in urbanističnih razvojnih procesov, ZRS UPR; J6-3627 (A) (Pre)oblikovanje

spomina na prelomna obdobja v slovenski zgodovini 20. stoletja, ZRC SAZU, UNG; Z6-3674 (A) Srednjeveški samostani in njihovi ustanovniki: politična ikonografija Andeških in Babenberžanov na primeru ustanovitve in umetnostne podobe kartuzije Jurklošter, ZRC SAZU; Z5-4059 (A) Druženje Slovencev med fizičnim in kibernetičnim prostorom (podoktorski raziskovalni projekt), ZRS UPR; N6-0004 (B) TIP - Tradicija in inovativnost v prazgodovini - Primer območja med Alpami in Panonsko nižino v obdobju 1300 - 600 pr.n.š., FF UL; J6-4019 (A) Vodilni humanisti slovenskega prostora med 16. in sredo 19. stoletja ter njihovo socialno in kulturno okolje, ZRC SAZU, INZ, IJS; J6-4257 (A) Vloga ženskih migracij in migrantk v konstrukciji slovenske nacionalne identitete od nacionalne do postnacionalne dobe: primerjalni slovenski, evropski in globalni vidiki, PI, FF UL, UNG, ZRC SAZU; J5-4130 (A) Varstvo manjšin in manjšinske pravice kot dejavniki integracije in upravljanja različnosti: Študija primerov in primerjalna študija držav srednje in jugovzhodne Evrope, INV, ZRS UPR; L6-4264 (B) Uporniške preživetvene strategije na Slovenskem (16.-19. stoletje) Harpha Sea d. o. o. , ZRS UPR, FF UM, ZRC SAZU; J5-4075 (A) Spolna strukturiranost sodobne slovenske družbe in položaj spolov v politiki; MI, FF UL, PeF UL; J6-4104 (A) Slovenski toponimi v času in prostoru (Historična topografija Slovenije od srednjega veka do 19. stoletja); ZRC SAZU, FF UL, ARS; J6-4088 (A) Slovenska glasbena dela po 1918, FF UL, ZRC SAZU; J6-4112 (B) Slovenci v jugoslovanski diplomaciji in v zunanjepolitičnem delovanju 1941-1980: Odprta vprašanja in raziskovalne perspektive, INR, ZRS UPR; J6-4007 (B) Prazniki in oblikovanje nacionalne skupnosti na Slovenskem, FF UL, FDV UL, ZRC SAZU; J5-4200 (A) Poklicne migracije Slovencev v prostor nekdanje Jugoslavije: Od naseljencev do transmigrantov, ZRC SAZU, INV; L7-4119 (B) Omrežja soavtorstev slovenskih raziskovalcev: teoretična analiza in razvoj uporabniškega vmesnika za vizualizacijo, IJS, Inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko, Fakulteta za informacijske študije v Novem mestu; J6-4301 (A) Multikulturna dediščina in nacionalna država: primeri Prekmurja, Bele krajine in Primorske, UNG, ZRC SAZU; J6-4087 (A) Človek, narava in okolje med severnim Jadranom in vzhodnimi Alpami v predmodernih obdobjih, FF UL, ZRC SAZU, BTF UL; Z6-4317 (A) Breme preteklosti. Sobivanje prebivalstva na Obali v luči formiranja poveljne Jugoslavije, UP FHŠ; Z6-4196 (A) Kulturna dediščina medij za vzpostavljanje trajnostnega razvoja v lokalnem prostoru, ZRC SAZU; N6-0010 (B) Balkan Borderlands - Balkanske meje: nasilje, konflikti in sodelovanje, ZRS UPR; Z6-5566 (B) Teološki in mistični okvir slovenske baročne literature v evropskem kontekstu, UP FHŠ; J6-5556 (A) Ruski intelektualci v Sloveniji v času po oktobrski revoluciji, ICK, ISH; J5-5551 (C) Obmejni fašizem - socialna in kulturna zgodovina fašizma na Primorskem, ZRS UPR, INZ; L6-5555 (C) Moč malih istrskih mest (14. do 18. stoletje), ZRS UPR, INR, ZRC SAZU in J6-5558 (B) Junaki in slavne osebnosti v Sloveniji in Srednji Evropi, FF UL, ZRC SAZU.

Izpostaviti je potrebno tudi organizacijo - v sodelovanju z RI ZRC - tematsko aktualne in odmevne (druge) delavnice o avtorskih pravicah, ki je potekala 13. maja 2013. Posnetek delavnice, ki odgovarja na številna pereča vprašanja s področja avtorskega prava v digitalnem svetu (vsem, ki se ukvarjamo z digitalizacijo: tako zaposlenim v raziskovalno-razvojni dejavnosti kot tudi številnim drugim, predvsem s področja kulture), je dostopen na straneh spletišča SI-DIH.

4.2. Sodelovanje z drugimi infrastrukturnimi programi in omrežji v Republiki Sloveniji:

Pri oblikovanju vsebinske in tehnološke politike portala Zgodovina Slovenije - Slstory RI INZ vsa leta sodeluje s številnimi partnerji - raziskovalnimi organizacijami in z ustanovami, ki se ukvarjajo z zgodovinopisjem, zgodovino ter s poukom le te, oziroma z njihovimi infrastrukturnimi programi (npr. dogovori o digitalizaciji in prezentaciji gradiv). Konkretnije sodelovanje izkazujejo dogovori o sodelovanju z mdr. Arhivom družboslovnih podatkov (Fakulteta za družbene vede), Digitalno knjižnico Pedagoškega inštituta in Slovenskim biografskim leksikonom (ZRC SAZU) oziroma inkorporiranje njihovih gradiv na portal Slstory. Ne nazadnje sodelovanje z IP izkazujejo tudi spletne povezave (<http://www.sistory.si/povezave.html>).

RI INZ je v letu 2013 vzpostavila stike tudi s kolegi z Inštituta Jožef Stefan, skupaj so podali projektni predlog (ARRS: Javni razpis za (so)financiranje raziskovalnih projektov za leto 2014), ki se - kot nadgradnja aktualnega projekta RI INZ - Državni zbor RS (digitalizacija Sejnih zapisov Skupščine Socialistične republike Slovenije) - osredotoča na raziskave parlamentarne zgodovine s pomočjo naprednih tehnologij.

Eden od konkretnjših izkazov sodelovanja z ostalimi IP/omrežji v RS je v okviru portala SIstory projekt, ki ga je RI INZ vzpostavila leta 2011 - pilotski projekt oddaljenega dostopa do baze Zgodovinarski indeks citiranosti. Aplikacija, ki je sprogramirana na način javljanja napak in dvojnih vnosev, vsem zainteresiranim omogoča vnašanje v citatno bazo preko administracijskega vmesnika. Projektu se je 2011 pridružila RI Inštituta za narodnostna vprašanja, 2012 Arhiv Republike Slovenije, 2013 pa Oddelek za muzikologijo FF UL, s čimer se je nabor serijskih publikacij in monografij, ki so v ZIC citirane, močno razširil z avtorji, ki do sedaj niso bili zajeti v osnovni nabor publikacij.

V okvir del RI INZ je od leta 2011 vključen projekt Vzpostavitve nacionalne digitalne infrastrukture za humanistiko in umetnost, ki poteka v partnerstvu z RI ZRC SAZU. Rezultat je spletišče SI-DIH, katerega dolgoročni cilj je postati vozlišče slovenske znanstvene digitalne humanistike in spodbuditi raziskovalce k uporabi novih tehnologij ter izkoriščanju možnosti, ki jih te ponujajo. Za zdaj SI-DIH, ki združuje gradiva dveh največjih portalov/repositorijev humanističnih vsebin na Slovenskem, portala Zgodovina Slovenije - SIstory (INZ) in spletišča Arzenal (ZRC SAZU), od leta 2013 tudi EtnoInfoLab Oddelka za Etnologijo FF UL, raziskovalcem ponuja iskalnik po digitalnih vsebinah ter dokumentacijo o trendih na področju digitalne humanistike.

4.3. Podpora sodelovanju pri mednarodnih infrastrukturnih projektih:

Od septembra 2008 INZ s programom raziskovalne infrastrukture Slovensko zgodovinopisje sodeluje v evropskem projektu Dariah: Digital Research Infrastructure for Arts and Humanities, ki je uvrščen v evropske strategije raziskovalne infrastrukture - European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI Roadmap), od leta 2010 v partnerstvu z ZRC SAZU. Konec leta 2013 je v okviru panevropskih povezav Slovenija podpisala pristop k nastajajoči DARIAH-ERIC za prihodnjih pet let, INZ je na podlagi teh zavez postal institucija, ki koordinira delo DARIAH v Sloveniji.

Cilj DARIAH ni samo vzpostavitev enovite infrastrukturne mreže za umetnosti in humanistiko v digitalni obliki, temveč zainteresiranim partnerjem ponuditi možnost, da že znane prakse povežejo pod enotno platformo, pomemben del projekta pa v sklepni fazi predstavlja tudi popularizacija uporabe naprednih orodij v humanistiki. Strategija DARIAH in s tem tudi slovenskega dela DARIAH/SI-DIH - nacionalne infrastrukture za humanistiko in umetnost - je zato ponuditi prostor in okolje za pogovor ter homogenizacijo skupnosti razvijalcev ter uporabnikov sodobnih rešitev. V skladu z usmeritvijo in srednjeročnim načrtom sodelovanja v DARIAH sta se RI INZ in ZRC SAZU v okviru projekta SI-DIH odločili za izvedbo več nacionalnih delavnic za popularizacijo digitalne humanistike.

Od leta 2012 predstavniki DARIAH sodelujejo s predstavniki CEESDA in CLARIN, delujočimi na nacionalnem nivoju, saj želijo preprečiti podvajanje dela in doseči sinergijo na več poljih in tudi širšo publiko.

C. IZJAVE POROČEVALCA

Podpisani na tem poročilu oziroma predlogu izjavljamo, da:

- so vsi podatki v poročilu v elektronski obliki identični podatkom v poročilu v pisni obliki;
- se strinjamo z obdelavo podatkov, povezanih z izvajanjem infrastrukturnega programa v skladu z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov ter obdelavo teh podatkov za evidenco ARRS.

Kraj in datum:

Ljubljana, 24. 2. 2014

PODPISI:

Vodja infrastrukturnega programa:

Ime in priimek:
dr. Mojca Šorn

Podpis: _____

ŽIG

**Zastopnik oz. pooblaščenka
oseba**

JRO in/ali koncesionarjev:

Ime in priimek:
doc. dr. Damijan Guštin

Podpis: _____